

Nr. RI16.0140 (2016)

Betreft: Bestuurdersreis: Burgemeestersreis Ruhrgebied

Aan de leden van de Gemeenteraad

Bestemming: Ruhrgebied; Duitsland
Datum: donderdag 13 oktober en vrijdag 14 oktober 2016
Bestuurders: burgemeester Koen Schuiling

Aanleiding van de reis:

Op 13 en 14 oktober 2016 organiseerde het Kennislab voor Urbanisme op verzoek van het Netwerk Ontwerp Veilige Omgeving een studiereis voor burgemeesters naar het Ruhrgebied. In 25 uur werd een select gezelschap Nederlandse burgemeesters (de reis was exclusief voor burgemeesters die betrokken zijn bij externe-veiligheids-problematiek) bijgepraat over hun verantwoordelijkheid voor externe veiligheid in de nieuwe omgevingswet. Verdere achtergrond informatie vindt u in de bijlage (Reisverslag Burgemeestersreis; Netwerk Ontwerp Veilige Omgeving) of op:
<http://www.kennislabvoorurbanisme.nl/bmreis/>

Doel van de reis:

- verdieping in de nieuwe omgevingswet en bestuursverantwoordelijkheid met betrekking tot externe veiligheid;
- verbreding en verdieping van het netwerk van burgemeesters die betrokken zijn bij externe-veiligheids-problematiek.

Vervolg

De opgedane kennis is gedeeld met de afdelingen Veiligheid, Vergunningen en Handhaving en Ruimte en Economie. Voor beide afdelingen is de informatie een toevoeging in het proces van implementatie van de Omgevingswet. De verbreding en verdieping van het netwerk biedt in de toekomst gelegenheid casuïstiek en dilemma's met bestuurders en specialisten op een constructieve manier te delen. Daarenboven biedt het de afdelingen gewenste ingangen bij het programma Ontwerp Veilige Omgeving en andere professionals.

Aantal meereizende ambtenaren gemeente Den Helder:

- Geen

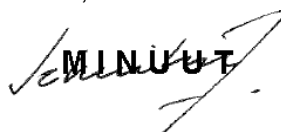
Bestuurlijke kosten voor gemeente Den Helder:

De reis is aangeboden door het programma Ontwerp Veilige Omgeving. Het programma maakt deel uit van IMPULS omgevingsveiligheid waarin, de VNG, IPO, het Ministerie van I&M en Brandweer Nederland samenwerken.

Den Helder, 8 november 2016.

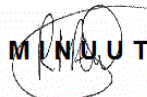
Burgemeester en Wethouders van Den Helder,

burgemeester
Koen Schuiling

MINUUT

secretaris
Robert Reus

MINUUT

Bijlage:

Reisverslag Burgemeestersreis Netwerk Ontwerp Veilige Omgeving

'Alleen de burgemeester kan Omgevingswet tot een succes maken'

Op 13 en 14 oktober 2016 organiseerde het Netwerk Ontwerp Veilige Omgeving een studiereis voor burgemeesters naar het Ruhrgebied. In 25 uur werd een select gezelschap Nederlandse burgemeesters bijgepraat over hun verantwoordelijkheid voor externe veiligheid in de nieuwe Omgevingswet. Deelname geschiedde op uitnodiging.

Op 13 oktober reisden de deelnemers per bus naar het Duitse stadje Marl, waar een van de grootste chemieparken van West-Europa, staat. Tijdens de heenreis kregen de deelnemers uitleg door Anne Michiels van Kessenich (projectleider bij CIRINT, Critical Infrastructure Resilience International Network) over het begrip risico en door Alex de Roos (beleidsmedewerker externe veiligheid bij de provincie Zuid-Holland) over groepsrisico. Die kennis kon worden toegepast bij het bezoek aan het Chemiepark Marl, waar de deelnemers een rondleiding kregen én in de discussie met Duitse vakgenoten die we ontmoetten in het gemeentehuis van Marl. Na een vergelijking tussen het Duitse en het Nederlandse omgevingsveiligheidsbeleid, presenteerden Marlieke Jansen en Simon Koetsier het idee 'Ruhrgang', waarmee ze eerder dat jaar de Summerschool in het Ruhrgebied wonnen. En de onderliggende vraag van die summerschool, 'hoe ga je om met woonbebouwing vlakbij een chemiepark?', bleek ook voer voor discussie tussen de Nederlandse en Duitse bestuurders..

Tijdens de terugreis, aan boord van hotelschip Allegro, werd in een congressetting de Omgevingswet, het nieuwe veiligheidsbeleid en de rolverandering bij burgemeesters besproken. Daarbij werden vijf belangrijke lessen getrokken:

1 – De impact van de Omgevingswet op de gemeentelijke praktijk is veel groter dan gedacht

Maar liefst 26 wetten worden vervangen door één Omgevingswet, dat betekent veel minder wettekst en veel minder regels. Maar de werkelijke impact van de verandering gaat in dat cijfergeweld verloren. Die is dat we geen vernieuwde of gemoderniseerde wet voor de ruimtelijke ordening krijgen, maar een volledig nieuw stelsel van wet- en regelgeving voor de manier waarop we ons land fysiek inrichten en beheren. De impact daarvan is vergelijkbaar met 3 september 1967, H-dag, de dag waarop de Zweden aan de rechterkant van de weg gingen rijden. Of eigenlijk is de impact nog veel groter. Want waar de Zweden in één keer omgingen, neemt de transitie naar de Omgevingswet 10 jaar in beslag. De impact is ook groter, omdat we (om bij het voorbeeld te blijven) geen auto blijven rijden, maar ons gaan voortbewegen in een voertuig dat nog wordt ontwikkeld. De Omgevingswet en het planningsstelsel daarachter kent ook geen vergelijkbaar voorbeeld in de wereld. De manier waarop we onze ruimte voortaan inrichten (alles mag, behalve wat verboden is), wordt nergens anders toegepast. De omwenteling is ongekend.

Door de invoering van de Omgevingswet komt een einde aan de manier waarop we ons land de afgelopen eeuw hebben ingericht en moeten we dus afscheid nemen van de instituties die we daarom hebben gebouwd. Bij gemeenten betekent dat bijvoorbeeld het einde van de afdeling RO, om het maar even concreet te maken. Het betekent ook het einde van een cultuur waarin we de ruimte planden. Die cultuurverandering gaat enorm veel pijn doen binnen de gemeentelijke organisatie en daarbuiten.

2 – Gemeenten moeten weten wat hun rol is.

In de afgelopen eeuw is de rol van de gemeente regelmatig veranderd. Een eeuw geleden begon de gemeente als scheidsrechter, maar al snel werd ze medespeler, doelpaal en voetbal in het zelfde spel. De Omgevingswet maakt daar een eind aan. Gemeenten gaan voor zichzelf duidelijk krijgen wat hun rol is en die uitdragen.

Veel gemeenten moeten de komende tijd die discussie voeren. Wie ben ik? Wat doe ik? Wat doet de ander? En hoe reageer ik daarop? Met ander woorden: wat is het publieke belang en wat niet? Tegelijkertijd veranderen ook de rollen van anderen. Het bedrijfsleven, de vastgoedsector, burgers enzovoort krijgen een nieuwe rol die ze nog niet goed kennen, maar soms al wel spelen. Kijk naar de manier waarop burgergroepen zich verenigen en soms mee en soms tegen de overheid zijn. Maar, zo werd er gezegd, alles aan de burgers overlaten is geen oplossing. 'Burgerinitiatieven bouwen geen Coentunnel'. Zijn burgers sowieso wel in

staat om belangen goed af te wegen? Er zijn meer twijfels over de capaciteiten van de andere stakeholders. Kan de provincie het niveau aan van een G32-stad of groter? Is het bedrijfsleven wel te vertrouwen? Die roldiscussie en vertrouwensdiscussie moet worden gevoerd en de burgemeester moet die, van boven de partijen uit, voorzitten.

3 – De overgangperiode is tien jaar. Alleen een burgemeester zit zo lang op dezelfde post.

Vanaf het moment dat de wet ingaat (waarschijnlijk 2019) geldt een overgangperiode van tien jaar waarin gemeenten van het ene systeem (de Wet ruimtelijke ordening en de andere 25 wetten) overstappen op het nieuwe systeem (de Omgevingswet). Tien jaar, dat is tweeëneenhalve raadsperiode, er is vrijwel geen wethouder in Nederland die zo lang hetzelfde doet. Daarbij komt dat in die periode bepaald moet worden welke wethouder over de Omgevingswet gaat. Leg het nieuwe systeem op de bestaande werkelijkheid en je ziet dat de Omgevingswet de domeinen raakt van alle wethouders.

Als enige (mogelijke) continue factor, krijgt de burgemeester de kans om het verschil te maken. Maar dat vergt zorgvuldige voorbereiding en veel kennis van de komende veranderingen. Burgemeesters moeten volledig vertrouwd zijn met het nieuwe wettelijke kader, anders worden ze er door opgeslokt.

De Omgevingswet vraagt namelijk om een visie op de gemeente (de omgevingsvisie) die integraal is en voorschrijft waar de kaders zijn. De huidige reflex in een aantal gemeenten is dat de afdeling ruimtelijke ordening het voortouw neemt in het schrijven van deze visie, maar dat is niet logisch. Het is immers een integrale visie. Een sterke rol voor de burgemeester is hier niet alleen gewenst, maar ligt ook voor de hand. En hoe het politieke spel vervolgens wordt gespeeld, ook dat moeten college en raad met elkaar uitvinden.

De verwachting is dat de nieuwe manier van werken kan leiden tot een verlichting van de regeldruk. Maar hoe groot die verlichting is, is aan de gemeenten zelf. . Bovendien is er altijd maatwerk mogelijk. 'Maatwerk is het nieuwe woord voor afwijken', werd gesteld. Maar stel dat de regeldruk met tachtig procent vermindert, dan heeft dat organisatorische gevolgen. Een sterke rol voor de burgemeester is ook hier weer gewenst.

4 - Veiligheid dient te worden geborgd in alle omgevingsvisies en omgevingsplannen.

De Omgevingswet gaat uit van het ja-tenzij-principe. Een belangrijke 'tenzij' is omgevingsveiligheid en groepsrisico. Maar waar dat in het huidige systeem achteraf werd getoetst, zitten de veiligheidsdiensten bij de Omgevingswet vanaf dag één aan tafel. Het schillenmodel, waarbij de ruimtelijke consequenties afnemen naarmate je verder vanaf de risicobron bent, past goed bij de nieuwe wet.

Maar het is ook een grijs gebied. Want hoe krijg je bedrijven zover dat ze echt hun verantwoordelijkheid nemen, ze de benodigde info geven, de regels naleven en dat ze mee-in plaats van tegenwerken. Daarbij kan de druk van consumenten een belangrijke rol spelen, maar ook het gezag van de burgemeester. Veel bedrijven, ook de grotere, hebben op dit moment een vrij korte scope. De snel veranderende wereld maakt hen kwetsbaar en onzeker. Integriteit is, zo constateren de aanwezige burgemeesters, niet vanzelfsprekend. De nieuwe wet gaat uit van regeldrukverlichting en een kleinere overheid, maar kan dat wel als je met grote bedrijven te maken hebt?

Tegelijkertijd heeft het college van B&W ook andere belangen te dienen. Van de werknemers op een chemiepark bijvoorbeeld. Of van de omwonenden. Die soms zo dicht bij een risicobron wonen, dat verhuizen een verstandige optie is. Maar dat zien zij vaak weer niet zitten.

5 – Burgemeesters moeten al doende leren

Het is niet de vraag wat we van de Omgevingswet vinden, de wet is immers al aangenomen, maar hoe de wet wordt ingezet. De wet biedt inhoudelijk de kans om ons land flexibel te maken en toch veiliger. De invoering van de wet kan een manier zijn om de rol van de gemeente intern en extern te herijken. Inclusief die van de burgemeester, die de continue factor blijkt in een veranderend *umfeld*.

Om die verandering goed te laten verlopen is een lerend netwerk nodig van burgervaders en –moeders die geloven in de kansen van de wet en die optimaal willen benutten. Burgemeesters zijn de sleutel tot succes bij invoering van de Omgevingswet.

Vervolg

Verschillende burgemeesters hebben aangeboden actief te willen bijdragen aan zo'n lerend netwerk. Daar willen we, als Netwerk Ontwerp Veilige Omgeving, graag een actieve rol in spelen en daarom hebben we ondertussen contact gehad met burgemeester Cox en burgemeester Leurs. Zij hebben, al tijdens de reis, de groep uitgenodigd voor een bezoek

aan de Westelijke Mijnstreek in mei of juni 2017. Van dat aanbod maken we graag gebruik. In de komende maand gaan we met de beide burgemeesters bespreken hoe we dit bezoek vormgeven. We houden u hiervan op de hoogte.

Over de reis

Deze reis is een initiatief van Ontwerp Veilige Omgeving, het programma dat deel uitmaakt van IMPULS omgevingsveiligheid waarin, de VNG, IPO, het Ministerie van I&M en Brandweer Nederland samenwerken. Meer over dit programma op www.ontwerpveiligeomgeving.nl

Over de deelnemers

Deze reis is exclusief voor burgemeesters die betrokken zijn bij externe-veiligheidsproblematiek. Deelname was op uitnodiging.

Contactgegevens

Voor vragen over het Netwerk Ontwerp Veilige Omgeving kunt u contact opnemen met Alet van 't Eind (Aletvanteind@xs4all.nl) of Marion van der Voort, communicatieadviseur voor het programma Ontwerp Veilige Omgeving (marion@bvgebiedscommunicatie.nl).

Reisorganisatie

De organisatie van deze reis was in handen van: Jan-Willem Wesselink (j.wesselink@elba-rec.nl) en Lisette van Beusekom (l.vanbeusekom@elba-rec.nl).

Meer info, foto's, presentaties et cetera

Op <http://www.kennislabvoorurbanisme.nl/bmreis/> vindt u links naar foto's, presentatie en reisgids (met contactgegevens deelnemers).